

שיחוק משמאל

(המשך עמוד 13)

בהפגנת ה-400 אלף. אתה יודע, הוא מתחם, הייתי מאוד שמח לקבל את ההסבר הזה, אבל אני חושש שזה הרבה יותר גרוע. אני חושש שסף הרגישות הציבורית ירד."

"מה אתם עומדים לעשות?"

יש שני נושאים. קיימת אפשרות לפריי צתירך מדינית, וקיימת האינתיפאדה. אלה שני הנושאים שבהם אנחנו עוסקים, ונעסוק עוד יותר."

"איך תעסקו באינתיפאדה?"

מה זה נעסוק באינתיפאדה? בשורה על מדיניות חדשה לא תצא כאן. האינתיפאדה היא רק סימפטום. זו לא הבעיה. תראה, אנחנו מטפלים בזה יום-יום. אנחנו מקיימים מגעים — יותר מכל גוף אחר — עם המנהיגות בגדה המערבית. אנחנו פותחים ערוצים למשאומתן. אנחנו עושים את כל הדברים האלה, ונמשיך לעשות אותם."

"לא תטיפו לסרבנות."

שתיקה מימין

(המשך עמוד 12)

אלי מישוה מראשי הגוש ואמר: אוי ואבוי לך אם עוד פעם תשתמש במושג הזה! נכה אותו!"

להוכחת הקיפוח החילוני בגוש-אמונים מביא אבי פרחן את המיקרה של מוני כדארי, שהספיק להיות בשנה שעברה מוכ"ל אסונה כמשך כמה חודשים. הוא הודח על-ידי הנהגת הגוש כששלף תוכנית-שלום עצמאית, שהי ציר המרכזי שלה היא אוטונומיה לפלסטינים. כדארי, חילוני, בנו של המנהיג הריבדי יוניסיטי בשנות ה-40, הד"ר אריה אלטמן, הוא תושב כפר-ארומים. לדעת פרחן שילם על-כך שלא היה. אחר מהתכרה". תוכנית-השלום שלו היתה רק התירוץ להרהר. גם לפני שנבחר נערמו לפניו מיכשולים רבים."

במקום כדארי נבחר לא-מכבד ומביש, שהיה במחתרת היהודית. אין לי נגד ומביש כלום, אלא נגד השיטה של שיישאר במישפחה. ומכיש הוא אחר

אנשי גוש-אמונים בפתח מחנה צבאי (1977) ונסרו הריקודים

מהמישפחה. המישפחה הלוחמת, אבל המישפחה". פרחן טוען גם שהישושים הרתיים וזכים ביותר תשומת-לב מהיישובים החילוניים.

הקיצוני הימני

ל רב וואל כדנן, מייסדי גוש-אמונים, יש טענות אחרות לגמרי כלפי הנהגת הגוש.

לפני ארבעה חודשים הודיע על פרישתו מגוש-אמונים. הקש ששבר את הגב של כדנן היה ניפוס-האקדה של לוינגר במישפט, והצהרתו על שלא זכיתי להרוג את הערבי ההוא."

לפני כל היו לבדנן שתי מחלוקות קשות אחרות עם לוינגר ונאמניו: כפרשת המחתרת היהודית ולאחר, לילי-הבבוקים של דניאלה וייס בקלקליה.

כדנן הודיע כי לא יחזור לגוש-אמונים, כל עוד הרב לוינגר וחבריו נמצאים שם. כך נזן: השיטה שהתגלתה בלילי-הבבוקים היא ניסיון להטיל אימה על הציבור בארץ, כדי לנסות ולעוץ, במגמה שדברים יספרו את מצב הביטחון. לא יכולתי להשלים עם זה. כעבר נקט גוש-אמונים קו אופטימי, חיובי. אבל קרה-הפחדה של הרב לוינגר כלפי הציבור והמערכת הפוליטית, וזוהי התנהגות שמבוססת על הפחדה והרתעה. כעת הגיעה אותה התנהגות גם לבית-המישפט. כל עוד הרב לוינגר שולט במערכת, ולכל שאר האנשים אין זכות להביע דיעה שתילקח בחשבון — אינני מוכן להיות שותף, ולשאת

באחריות למישגים ולתוצאות. אני מחפש לי מערכת אחרת למאבק על אמונת". לכדנן היו גם יוכיחים נוספים עם הנהגת הגוש. הוא מאמין אמנם בארץ-ישראל השלמה, כמו לוינגר, אבל אינו שולל פרגמטיזם טאקטי, כמו תוכנית-שמיר, למשל.

כדנן: אני ער לבעיות כמו האוכלוסיה הערבית-פלסטינית והמרד שלה, ומה ניתן להשיג בסיטואציה כזו ומה לא.

איני רוצה לעמוד בעמדת הקיצוני-הימני, או מביאה-הכרוזים, ללא עמדת-השפעה... אני חושב שגוש-אמונים הגיע לעמדה שכבר מעבר לסמן הימני. בגלל זה השפעתו על המערכת הפוליטית היא אפסית."

כדנן, איש המפר"ל, טוען שהאוריניטציה של גוש-אמונים לא צריכה להיות מהליכוד וימינה בלבד, שכן אז אנו מונחים בכיסו של הליכוד, והוא מתחשב בנו מעט מאוד. לטענתו הגוש צריך ויכול לתמרן בין המערך לליכוד.

לדעתו של כדנן קם דור המשך לגוש-אמונים, אלא שהוא פועל במסגרות אחרות. כדנן מוכיח את אירגון ארנ"ט, שבראשו עומדים הרב יהושע צוקרמן והרב צבי טאן, הפועל בעניין שלמות עם-ישראל, ואת קבוצת בעמלה (המרכז לציונות דתית), שבה פועלים חנן פורת, אורי אליצור ומוטי שקלר. גוש-אמונים, לפי כדנן, משלם על קנאר תו וקיצוניותו הפוליטית במחיר הפיכתו לגוף קטן והקמת גופים אחרים.

שיטות

דראסטיות

ך ניאלה וייס היתה עד יולי 1988 מוזכרת גוש-אמונים. האשה הנאה, כע"ת החושים התיקשורתיים המפותחים, נח"שבת לאחר הקיצוניים שבמנהיגיה-הגוש ול-עושת-דברו של הרב לוינגר.

לאחר לילי-הבבוקים דרשו חנן פורת, כך נזן ואליצור להדיחה ולבצע ריענון בתנועה. במשימה הראשונה הם הצליחו, אם כי לאחר קשיים רבים. בשניה קצת פחות. היום עדיין פעילה וייס בגוש. היא חברה במזכירות וער סקת בעיקר בענייני אירגון נוער כדור-המשך להתיישבות.

לדעת וייס שוררת היום בגוש שביעות-רצון רבה מכך שלמרות האינתיפאדה נוספו בשנה שעברה 10 אלפים מתיישבים נוספים בשטחים.

וייס מצדיקה בכל פה את ההומוגניות הרעיונית בגוש-אמונים, שהרב מנחם פרימן (שנפגש באחרונה עם פייצל אלהוסיני) טעם את טעמה: נושא המחלוקת בגוש-אמונים הוא שולי, כי אנו נוקטים שיטות דראסטיות כשמתעוררות דיעות חריגות בגוש, כדי שלא תהיה להן תקומה. לאנשים כאלה אנחנו לא נותנים להרצות, מרחיקים אותם ממקומות בעלי חשיבות ציבורית (קדומים, עופרה, אילוך-מורה), לא נותנים להם לצמוח בחברת הנהגה, לא נותנים להם להתעמת איתנו, וכיו"צ. אנחנו דוקטרינרים, לא פלורליסטים!"

מדוע הנהגת הגוש נותרה כדיוק כמו לפני 15 שנה, ולא רואים דורה-המשך?

"הרב לוינגר הוא כמו א"ד גורדון שלנו, מבוגר ב-10 שנים משיכבת-הגיל המובילה. הוא כמו עמוד-האש. אדם כמו בני קצובר, שלפני 15 שנה היה צוץ, מטופש להזין היום. גם אדם כמו זמביס. הם היום כשיא פריחתם, יש להם גם רעננות וגם חשיבה וניסיון. יחד עם זה צומחת מנהיגות חדשה, ואני רואה את זה כל הזמן. למשל — נועם ארנון (דובר הגוש) הוא אדם ממש משיכמו ומעלה, וגם ראובן כהן. בישובים כמו יצהר, רכבה ומעלה-לבונה יש חברה משיכמם ומע"לה."

כמוכירות כולם דתיים. לפי דעתי זה תהליך חברתי-מנטלי. החומר מתסיס בגוש-אמונים הוא, על פי המסורת, מעגלי בני-עקיבא. בשתי שנות-האינתיפאדה התגלה יסוד תוסס מאוד במקומות כמו גינות-שומרון וארא"ל."

ההתיישבות ביהודה ובשומרון מתבססת. אומנם קמים פחות יישובים חדשים, אך ה"יישובים הקיימים גדלים ומתחזקים. למרבית הפליאה גם בשנות האינתיפאדה.

לעומת זאת איבר גוש-אמונים את היכולת שהיתה לו להשפיע על הפוליטיקה הישראלית לפחות בשני תחומים מרכזיים: אין הוא מהווה כיום גוף שיוכל לעסוק בהסברה ברחובות הערים הגדולות, בשכונות ובעיי-רות-הפיתוח. אין לו כמעט לחלוטין יכולת לארגן הסברה אפקטיבית בקרב מרבית הציבור בארץ. לגוש אין אירגון ואין כספים. מישרדו פועל מתוך מישרדי אסונה בירד שלם.

כמעט לכל אחד מפעיליו המרכזיים יש עיסוק ציבורי עדיף. בני קצובר הוא ראש המועצה האיזורית שומרון, חנן פורת בכנסת מטעם המפר"ל. כמעט לכל מנהיגי הגוש תפקיד חשוב יותר במיפלה (התחיה או המפר"ל) או במועצה איזורית.

בתחילת דרכו של הגוש ידעו מנהיגיו לתמרן היטב בין המיפלגות השונות, בין מישרדי-הממשלה, ואף לנצל יריבויות בתוך המיפלגות לקידום האינטרסים שלהם. הצלחת הגוש במאבק על כססיה ועופרה נבעה, בין היתר, מניצול מבריק של הסיכויים בין ראש-הממשלה דאז, יצחק רבין, לשרה-ביטחון דאז, שיעמן פרס, שסייע להם. כטכניקות דומות השתמש הרב לוינגר כש ביקש לחדש את היישוב היהודי בחברון ב-1968, עוד לפני שקם הגוש.

כיום גוש-אמונים כבר אינו מצטייר כ"נועת-מחאה כללית", היכולה לתמרן. מנהיגי מתחלקים לשניים: פעילי התחיה ופעילי המפר"ל, כשהראשונים שולטים יותר. הרטוריקה של הגוש הפכה, עם השנים, יותר קיצונית ויותר דתית. פרשת המחתרת, וכעת גם מישפטו של הרב לוינגר, דחקו את הגוש לעמדה קשה מאוד, ופגעו בתמיכה הכללית-מסוייגת בו אפילו בחוגי הימין.

לראש-הממשלה הנוכחי, יצחק שמיר, אין יחס סנטימנטלי חם, כמו שהיה למנחם בגין, לגוש-אמונים.

אין כמעט חברי גוש-אמונים בתוך הליכוד. יכולת הקצו שהיתה לו בעבר אבדה לו. אולי גם קצת מרמץ הנעורים. המהפכה לא אכלה את בניו, אבל היא מיסדה אותם.

רק 250 מישפחות

י יסים זווילי, שהיה עד לאומון ראש המחלקה להתיישבות של הסוכנות מטעם המערך, עקב אחרי גוש-אמונים ויישוביו ב"שטחים."

בגוש טוענים לגידול של 10 אלפים מת-ישובים בשנה האחרונה, למרות האינתיפאדה. המיספר עצמו אינו נכון, אך נכון שהאינתיפאדה לא עצרה את ההתיישבות היהודית בשטחים. גידול של 10 אלפים אפשרי אם הם כוללים בחשבון גם את הילודה שלהם.

הגידול העיקרי היה בערים, כמו גבעתי-אב, מעלה-ארומים, כפר-ארומים, עיימנאל, שחלק גדול מהן כסביבות ירושלים. בהתיישבות הכפרית, יותר ממאה יישובים, נוספו רק כ-250 מישפחות בשנה האחרונה.

גוש-אמונים עובר משבר הנהגתי ופוליטי, אך לא מבחינת כוח-האדם שהוא יכול לגייס. עתרותיהם האנושיות אולי מצומצמות, אבל הן בכל זאת גדולות יותר מכל מה שתנועות ההתיישבות האחרות יכולות לגייס."

האם הוא מסכיח להנחתו של מירון בנב"נישתי, שהעובדות ההתיישבותיות שנוצרו כשנת הן "בלתי-היכיות", ולכן אין סיכוי למהלך מדיני?

לא. אם מנתחים נכון את פריסת ההתיישבות בשטחים, רואים שהתיישבות בעייתית מבחינת פיתרון מדיני. זה 3000 מישפחות. 80% 80" אלף המתיישבים מרוכזים בערים כסביבות ירושלים. רק 3000 מישפחות פררי-סות במקומות קריטיים.